

Makale Künyesi (Araştırma): Karşı, E. (2020). Kırgız Türkçesi ile yazılan edebî metinleri Türkiye Türkçesine aktarmada yaşanan sorunlar. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 5 (1), 52-70.

KIRGIZ TÜRKÇESİ İLE YAZILAN EDEBÎ METİNLERİ TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARMADA YAŞANAN SORUNLAR

Ezgi KARSLI¹

ÖZET

Ortak bir kültürün mirasçıları olmalarına rağmen çağdaş Türk lehçeleri arası aktarımlarda çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların bazıları farklı dil etkileşimleri sonucu ortaya çıktığı, temelde siyasi ve sosyal etkenler etrafında şekillendiği bilinmektedir. Edebî dil metinlerinin aktarımlarında bu sorunlar farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu tür sorunlar, Türkiye Türkçesine diğer lehçelere göre daha uzak olan Kırgız Türkçesinde edebî metinlerin aktarımında çokça rastlanabiliyor. Yapılan aktarımlar, her ne kadar aktaran kişinin bilgi ve kültür birikimine bağlı olarak subjektif farklılıklar gösterse de, birçok edebî metnin hatalı aktarılmasında iki lehçe arasındaki dil kurallarının, cümle yapısının, imlanın ve başka unsurların objektif değişiklikleri de önemli rol oynamıştır. Çalışmamızda, aktarım sürecinde yaşanan sıkıntılar, edinilen tecrübeler sonucu tespiti yapılan akraba diller arası aktarım sorunlarını Kırgız Türkçesiyle yazılmış hikâye, roman ve şiirlerin Türkiye Türkçesine çevirilerinden örnekler verilerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Kırgız Türkçesi, Türkiye Türkçesi, edebî metinler, aktarım sorunu.

PROBLEMS EXPERIENCED TRANSLATING THE LITERARY TEXTS WRITTEN IN KYRGYZ TURKISH INTO TURKEY TURKISH

ABSTRACT

Although they are the heirs of a common culture, there are various problems in translations among contemporary Turkish dialects. It is known that some of these problems arise as a result of different language interactions and are mainly shaped around political and social factors. These problems emerge differently in the

¹ Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi. ezgkrsl@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6120-8428>

translation of literary language texts. Such problems in the translation of literary texts are experienced frequently in Kyrgyz Turkish which is a more distant dialect than others to Turkey Turkish. Although the translations show subjective differences depending on the knowledge and culture of the translator, there are objective changes like language rules, sentence structure, spelling and other elements have also played an important role in the misrepresentation of many literary texts. In our study, we will try to explain the problems we have encountered during translation and the translation problems detected from the experience we have gained at that process, by giving examples of translations into Turkey Turkish from the stories, novels and poems written in the Kyrgyz Turkish.

Keywords: Kyrgyz Turkish, Turkey Turkish, literary texts, problem of translation.

GİRİŞ

Kişinin duygu ve fikir dünyasını etkileyici üslupla ortaya koyduğu, okurda heyecan uyandırabilen, yoğun ve derin anlamlı, sanatlı yazınsal metinler, okuyucuyu estetik açıdan etkilerken öte yandan şekil ve üslup açısından yazarına ve şairine göre de farklılık gösterir. Şair ve yazarların ait olduğu toplumdan topluma değişiklik gösteren edebî metinler okuyucuda belli duyguları canlandırmaktadır.

Edebî metni, “edebiyat sanatının somut hâli olan bir sanat objesi” (2006, s. 79) olarak tanımlayan Çetişli, edebî metnin farklı unsurlardan meydana geldiğini bir “bütün”, estetik bir “terkip” şeklinde ifade eder. “Muhteva, yapı, dil, bu terkinin ana unsurlarını; kelime, ibare, cümle, paragraf, metin halkası, bölüm; mısra, bend, nazım şekli; vezin, kafiye, redif, lâfız ve mana sanatları; konu, tema, ana fikir, mesaj; olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman, mekân, anlatıcı vb. ” şeklinde ana unsurların alt unsurları şekillendirdiğini belirtmektedir. Yukarıda ifade edilenlere paralel olarak bu metinlerin başlıca unsurlarının alt unsurları oluşturmasıyla meydana gelen sıradan metinler olmadığını, onlara sanatsallığı veren ise bireysel ve sahici şekilde harmanlanıp söze dökülen metinler olduğunu söyler. Harmanlanan bireysel ve sahici durum ise yazar ve şairin üslubunu göstermektedir (Çetişli, 2006, s. 81). Edebî metinleri inceleme sürecinde bu unsurlar metni anlamlaştırmada kolaylık sağlarken şekil ve içerik bakımından çözümlenelerde bu unsurlardan yola çıkarak hikâye, roman ve şiiri kendi içinde bir bütün olarak kavramayı kolaylaştırmaktadır.

Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş* adlı eserinin giriş bölümünde edebî metinleri inceleme olgusuna değinmektedir. Aktaş edebî metinleri yazıldığı coğrafya, taşıdığı tarih ve yaşadığı toplum açısından incelemenin değerli olduğunu

vurgularken aynı zamanda sosyolojik ve psikolojik tahlilin de incelenebilir olduğuna işaret etmektedir. Edebî eserlerin bütün bu şartlar içinde şekillendiğini belirten Aktaş, edebî eser inceleme çalışmalarının tarih, coğrafya, sosyal ve psikolojik açıdan da ele alınmasının daha doğru bir yaklaşım olduğunu belirtmektedir (Aktaş, 1991, s. 9). Başka bir deyişle; edebî metinlerin yazar ve şairlerin yaşadığı topluma ayna tutma ve üslup açısından onların fikirlerini değerlendirmenin birbirinden ayrılmaz bir parça olduğu düşünülmektedir.

Yazar ve şairlerin bu metinlerde kullandıkları dil ve üsluptan bahsedebilmemiz için sözcük, deyim, ibare, söylem şekilleri gibi kullanım tutumlarını kapsamlı bir şekilde irdelemek gerekmektedir (Çetişli, 2009, s. 90). Dil ve üslubun kullanım tutumları edebî metinler arasında değişim göstermektedir. Mısralar şeklinde yazılan şiirdeki sözcüklerin kullanımı, şiirde son seste ahenk yakalama kaygısıyla şiir dilini daha kapalı bir anlatıma yönlendirirken düzyazı metinlerinden roman ve hikâyede daha açık bir anlatıma kavuşturur. Ayrıca roman ve hikâyenin dili şiire göre okuyucuda anlaşılma kaygısı güder.

Edebî türler içinde yer alan roman, hikâye, şiir; dil ve iletişim ekseninde farklı düzey ve beklentiler içinde yaratılır. Ortak noktaları insanı anlatmak olan bu türler insanı kendi güç ve yetenekleri derecesinde ele alabilir. Tekin, romanı; şiir ve hikâyeye göre insanı salt bir şekilde anlatan edebî bir metin olarak tanımlar. Roman sadece salt bir şekilde anlatmakla kalmaz toplumdaki daha ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde bahseder. Şiirin ayrıntıya kapalı olduğunu söyleyen Tekin, hikâyeyi de bir yönüyle şiire benzetir. Ayrıntının aksine derinliği bakımından hikâyeyi şiirle aynılaştıran Tekin, romanın ayrıntılı bir tür olduğunu söyler ve şiir ile hikâyenin güzelliği ve gücü yoğunlaştırmada, romanın ise ayrıntıda güzelliği bulunduğunu dile getirir (Tekin, 2012, s. 171-172). Edebî metinler arasında bazı farklılıklar olmasına rağmen güzelliğe ulaşmada dili kullanmaları ortak özellikleridir. Bu metinlerin dili kullanım biçimleri ise türler arasındaki farklılıklardan ayrı bir boyut ve aşama olarak ele alınmaktadır.

Bu bağlamda edebî metinler içinde yer alan şiir, roman ve hikâye birbirlerinden farklı anlatım şekilleri olmalarına rağmen temelde insanı ve dili ele almaları bazı ortak noktaları oluşturmaktadır. Dil ekseninde insanı temel alarak gelişen edebî metinler sadece güzele ulaşma çabası içinde değildir aynı zamanda toplumdan topluma kültürden kültüre farklılık gösteren metinler, yazıldığı dönemin tarih, coğrafya, sosyo-psikolojik durumunu beyan etmede öğretici nitelik de taşımaktadır. Edebî metinleri kendi içinde bir bütün olarak incelemek,

belli başlı noktalardan ele almak, yazar ve şairlerin dil ve üslubunu kavramada önem kazanmaktadır.

YÖNTEM

Nitel araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma; Kırgız Türkçesinden roman, hikâye, şiir örneklerinin çevrilmesi, aktarımı yapılan metinlerden sorunların tespit edilmesi ve tespit edilen sorunların örneklerle birlikte açıklanması başlıkları altında toplanmıştır.

1. EDEBİ METİNLERDE AKTARIM

Ortak bir kültür içinde Türkçenin zengin sözcük dünyasında buluşan yazılı edebiyat eserleri, Türk lehçelerinin ortak dil ekseninde geliştirilmesi ve seçkinleştirilmesi için lehçeler arasında aktarım yapılır. Türk yazı dillerinin Türkiye Türkçesi temelinde ortak bir iletişim dilinde buluşmalarına olanak sağlayıcı, diğer dillerden Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmakta olan eserlerin çeşitliliğinden ve sayılarından açıkça fark edilmektedir. Bağımsızlık sonrasında çağdaş Türk yazı dilleriyle yazılmış birçok edebî eserin Türkiye Türkçesine aktarıldığı görülmektedir. Her ne kadar bağımsızlık sonrası aktarılan pek çok eser mevcutsa da lehçeler arası aktarımı temel alan aktarım bilimi, onunla bağlantılı aktarma eleştiri yazıları yok denecek kadar azdır. Bu doğrultuda sadece birkaç inceleme yazısı mevcuttur (Musaoğlu, 2003, s. 15). Dilsel etkileşimin sağlanması için lehçeler arasında aktarım faaliyetlerin artırılması gerekmektedir. Böylece hem eserler tanıtılırken hem de dilsel temasın derecesi büyük ölçüde genişleyecektir.

Türk lehçeleri içinde Kırgız Türkçesi Türkiye Türkçesine uzak bir lehçedir. Nispeten yazılı edebî dile geç ulaşan Kırgızların yazılı edebiyatlarının oluşumu doğal olarak geç tamamlanmıştır. Bu süreçte sosyal ve siyasi şartlardan dolayı edebî metinlerin oluşumu uzun bir süre içinde şekillenmiştir. Dış ve iç faktörler etkisiyle dilde değişimler yaşanmıştır. Edebî eserlere yansıyan bu değişimler aktarımlarda bir takım sorunlar oluşturmaktadır. Kırgız edebî metinlerinin Türkiye Türkçesine aktarımında karşılaşılan sorunlar, objektif ve subjektif birçok açıdan bakılabilecek mahiyettedir. Tespit edilen bu tür sorunlar sekiz başlık altında ele alınıp Kırgız Türkçesiyle yazılmış hikâye, roman ve şiirlerden örnekler verilerek açıklanacaktır.

2. KIRGIZ TÜRKÇESİ İLE YAZILAN EDEBİ METİNLERİN AKTARIM SORUNU

2.1. Yalancı Eşdeğerlik

Türk lehçelerinin aktarımında en sık yaşanan sorunlardan biri yalancı eşdeğerliktir. Türk lehçeleri arasında yapılan aktarımlarda siyasi, sosyal vb. birçok sebepten sözcüklerde değişim yaşanmasıyla anlamsal açıdan sözcükler birbirlerinin yerini tam manasıyla karşılayamamaktadır. Araştırmacılar tarafından yalancı eşdeğerlikle ilgili birçok görüş öne sürülmektedir.

Mustafa Uğurlu, yalancı eşdeğerliği “kaynak ve hedef anlaşma birimlerinde bulunan ve eş değer gözüken kelime, yapı ve dizim birimlerinin eş değer olmaması durumu” (2007, s. 1879) şeklinde tanımlar. Bu durumla sadece Türkçenin lehçeleri arasında değil aynı zamanda bir lehçesinin devirleri içinde de karşılaşılmaktadır. Türkçenin devirleri içinde yazılışı aynı olan sözcükler çeşitli sebeplerle farklı anlama gelmektedir. Yani yalancı eşdeğerliliği; aktarımı yapılacak olan metinlerde bir sözcüğün, ses ve biçime göre benzer veya Türkçenin devirleri arasında kolay bir şekilde değiştirilebilen hâlinin, okuyucunun zihninde de var olmasının yanında; bu sözcüklerin semantik alanlarının birbirlerine eş değer olmaması şeklinde açıklayan Uğurlu, sözcüklerde yalancı eşdeğerliği tam ve kısmi yalancı eşdeğerlik olarak iki başlıkta incelemiştir. Tam yalancı eşdeğerliği her iki lehçede yazılışları aynı veya değiştirilmiş olan sözcüklerin anlamsal açıdan birbirini hiç karşılamaması; kısmi yalancı eşdeğerliği ise yazılışları aynı veya değiştirilmiş anlamsal açıdan az da olsa birbirini karşılayan sözcükler olarak tanımlamıştır (Uğurlu, 2007, s. 1881-1882).

Resulov, yalancı eşdeğerlikle ilgili iki ayrı dil veya bir dilin iki farklı lehçesindeki bir sözcüğün hem köken hem yazım hem de telaffuzların benzer fakat sözcüklerin verdiği anlamların birbirinden farklı olması şeklinde açıklamaktadır. Resulov, yalancı eşdeğerlik kavramının yanı sıra sahte karşılıklar, sözde denkteşler vb. kavramlarının da kullanılabildiğini söyler (Resulov, 1995, s. 916).

Kara, yalancı eşdeğerliği; aktarımı yapılacak olan iki Türk lehçesinde köken ve yazım açısından eş değer olurken anlamsal olarak birbirinden farklı olan sözcüklerin benzeşmesi olarak açıklamaktadır (Kara, 2009, s. 1062). Bu görüşler haricinde yalancı eşdeğerlik ile ilgili pek çok görüş bulunmaktadır. Genel olarak bu terimle ilgili düşünce ise iki lehçe arasında aktarılan lehçeden hedef lehçedeki yazılışı aynı olan veya seslerin değişmesiyle meydana gelen bir sözcüğün iki farklı anlam içermesi olarak açıklanmaktadır.

Yalancı eş değerlik Kırgız Türkçesinde *tuzak sözdör* ya da *til aralık omonimler* şeklinde isimlendirilmiştir (Dıykanbayeva, 2017, s. 2257). *Tuzak sözdör* yani yalancı eşdeğerlik cümledeki tek bir sözcüğün yanlış aktarılması sonucunda tüm cümleyi etkilemektedir. Bu doğrultuda edebî türler içinde fark etmeksizin aktarıcının bilgi ve kültür birikimi ile bütünleşen sözcüklerin çağrışım yapılan sözcüğün anlamıyla kesişince metinlerin yanlış anlaşılmasına yol açmaktadır. Aşağıda yalancı eşdeğerlik sonucu metinlerin hatalı aktarımı gösterilmiştir.

Oruşça okuu aldı menen kıyın bolso da, bara-bara oñoy bolup ketti (Cantöşev, 1990, s. 240).

Yukarıda romandan alınmış örnek cümlede *bar-* fiili, “git-, var-” anlamındadır. Türkiye Türkçesinde “bar” sözcüğü Anadolu’da ağır ritimli bir halk oyunu anlamında kullanılmaktadır. Sözcüğü “bar” şeklinde aktarmak sadece sözcüğün anlamını yanlışla sürüklemeyi, cümlelerin de yanlış anlaşılmasına yol açar.

Hatalı: “Ruşça okumak hâliyle zor olsa da **bar bar oynayarak** okumayı düzeltti”

Bu aktarımı yapabilmek için Kırgız Türkçesinin sözcük ve gramer yapısına hâkim olmak gerekir. *Bar-* fiili, zarf-fiil eki */-al/*’ı alarak ikileme oluşturmuş, anlamı ise “gittikçe, gün geçtikçe ya da gitgide” şekline dönüşmüştür.

Doğru: “Ruşça okumak hâliyle zor olsa da **gittikçe (gün geçtikçe/ gitgide)** okumayı düzeltti.”

Hikâyeden alınmış aşağıdaki örnek cümlede *ayak* sözcüğü Kırgız Türkçesinde “ağaçtan yapılmış kâse” anlamında kullanılırken Türkiye Türkçesinde günümüzde bu sözcük vücudun bir organını karşılamaktır. Cümlede sözcüğü “ayak” şeklinde aktarmanın anlatımı bozduğu görülmektedir.

Ayaktagi aş ayrandı dem albay cuttum (Sıdıkbekov, 2010, s. 9).

Hatalı: “**Ayaktaki** ayrıanı nefes almadan (bir yudumda) içtim.”

Doğru: “**Kâsedeki** ayrıanı nefes almadan (bir yudumda) içtim.”

Aşağıda Temirkul Ümötaliyev’in *Ayalga* “Kadına” şiirinden son dörtlük örnek olarak verilmiştir.

Turmuş bar sen bar cerde, kubanuu bar,

Ömürdün çıragsıñ canıp turar.

Düynödö can bir bolso, carmı sensiñ,

Emgekteş, men aşığıñ, sen suluu car.

Hayat var senin olduğun yerde, mutluluk var,

Ömrün **ışığı**n yanıp duran.

Dünyada tek bir kişi kalsa, yârim sensin

Emektaş, ben aşığın, sen güzel yâr.

(Karşlı, 2019, s. 174-175)

Turmuş sözcüğü “hayat, yaşam” anlamına gelmektedir. Hatalı aktarım sonucu bu sözcük “ayakta duran, durmuş” şeklinde ifade edilebilir. İkinci dizede kullanılan *çırak* sözcüğü “mum, ışık” anlamına gelmektedir. Bu sözcük Türkiye Türkçesinde zanaat öğrenmek için bir ustanın elinde çalışan kişi için kullanılmaktadır. “Durmuş var senin olduğun yerde, mutluk var / Ömrün çırağısın yanıp duran” şeklindeki söylem, şiiri anlamsal açıdan farklılaştırıp yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Şiirde bir sözcüğün hatalı kullanımı sadece bulunduğu dizeyi değil şiirin tamamını etkileyip şiirselliği bozmaya yol açabilir. Bu yüzden sözcükleri iyi analiz edip doğru ifadeyi verebilmek son derece önemlidir.

Türk lehçeleri arasında yapı olarak birbirine benzeyen ancak anlamsal olarak farklılık içeren iki sözcük, aktarımda büyük sıkıntılara yol açmaktadır. Aktarımda yalancı eşdeğerlik sorunu olarak ele alınan bu konunun sorun olmasının temel nedeni aktarım yapılan lehçenin gramerine yeterli düzeyde hâkim olmamaktan veya aktarımı yapacak kişinin sözcük hazinesindeki eksiklikten kaynaklanabilir. Özellikle metinlerin aktarımında bu konuya dikkat ederek sözcükleri kavrayıp aktarım yapılmalıdır. Aksi hâlde sözcüklerin hatalı aktarımı okuyucunun zihninde anlamsal açıdan soru işaretleri bırakabilir.

2.2. Uzun, Sanatsal Cümlelerin Aktarılması

Kırgız Türkçesi edebî metinlerinin Türkiye Türkçesine aktarılmasında en sık yaşanan problemlerden biri uzun, sanatsal cümlelerin aktarılmasında çekilen sıkıntıdır. Hikâye ve romanda özellikle romanda, zarf-fiillerle veya sıfat-fiillerle oluşturulan uzun paragraf şeklindeki cümle yapılarına sıkça rastlanılmaktadır. Temel cümlelerin yanında oluşan birçok yan cümlecik hem aktarımı zorlaştırmakta hem de anlatımı güçleştirmektedir. Bu doğrultuda doğru bir aktarımın yapılabilmesi için yan cümleciklerin parçalanıp ayrı cümlelerin oluşturulması ya da cümlede birden çok anlamı bulunan zarf-fiillerin ve sıfat-fiillerin kullanılması tercih edilebilir.

*Tek, Tülkübek menen Atabek sıyaktuu, cer cüzündögü mitayım toolordun bardığı **çogulup**, Uлуу-Çattın toosun **tegerektep**, taştan **caralğan** tulkuları menen tuş tarabınan **kısışıp**, türküm çığım cana ayıp üçün, Uлуу-Çattın betindegi bardık ösümdüğün **şıyrıp alıp**, taştarın **şağıratıp**, birotolo **müñkürötüp salğan** sıyaktanat (Cantöşev, 1990, s. 8).*

Hatalı: “Açıkça Tülkübek ile Atabek’e benzeyen dünya üzerindeki açık göz dağların hepsi **bir araya gelip**, Uлуу Çat dağı **kuşatıp** taştan **yaratılmış**, tamamıyla karşı tarafta **sıkışık olan**, çeşitli borç ve ödeme için Uлуу Çat’ın yüzeyindeki bütün bitkileri **koparıp alıp**, taşları **şakırdatıp** tamamen sessizliğe gömülmüş gibiydi.”

Doğru: “Açıkçası Tülkübek ile Atabek gibi yeryüzündeki fettan dağların tümü toplanmış, Uлуу-Çat’ın dağı sarmış, taştan yaratılmış vücutlarıyla her taraftan sıkıştırıp, bin türlü bahanelerle Uлуу-Çat’ın yüzeyinde bulunan tüm bitkileri yok etmiş, ağırlıklarını kabul ettirmiş ve her şeyi, herkesi bastırmış gibiydi.”

Şeklinde cümleyi parçalayıp sözcükleri daha da edebileştiren zarf-fiil ve sıfat-fiil eklerinin değiştirilmiş şekilde bir aktarım anlatımı kolaylaştırmaktadır. Aşağıdaki cümlede de Kırgız Türkçesiyle yazılmış edebî metinlerde sıklıkla karşılaştığımız olay anını betimlemek amacıyla zarf-fiillerle birlikte oluşan yan cümlecikler mevcuttur.

*Kazanday **kılıp** orongon eleçegine saymaluu ek cibek tartmasın **tartunıp**, tartmanın sol cagınan türküm cibek cipten casalğan çaçısın **bulaktatıp**, tartmanın oñ cagina keleşire tartulğan üküsin **señselitip**, altın menen calatıp casalğan üzöngüsün çirene **teminip**, kara lampük çapandın eki etegin boş **koyup**, çayı tubar köynöktün etegin üzöngügö karay **ulaktatıp** kümüş eer tokum tokulğan boz aygır üyürünö karap azınasa, tizginin katuu **silkip koyup** çaçılıu şuru buyla **tagılıp**, töönün tört butunan başkası körinböğön oymoluu cabuulsun **caap**, cük üstünö kilem **caydırıp**, anın üstünö karkıra saydırgan çoñ kara atandı **cetelep**, Tülkübeğin zayıbı- Kümüş çubalcığan köçtün eñ aldında kele catat (Cantöşev, 1990, s. 11).*

Cümlelerin Kırgız Türkçesindeki hâli değiştirilmeksizin yapılan aşağıdaki gibi bir aktarım Türkiye Türkçesinde anlaşılabilirliğe neden olmaktadır.

“Kazan kadar sarındığı sarığına işlemeli beyaz ipek dantel **çekip**, dantelin sol tarafından türlü ipek iplikten yapılan saçını **sallandırıp**, dantelin sağ tarafına çekilen baykuşun tüyleri gibi kabarınca altın kaplamadan yapılmış üzeninin üzerini **kaplayıp**, kara kumaşlı

kaftanın iki eteğini **boşaltıp**, yeşil Çin ipekli gömleğiyle eteğini üzengiye **sallandırıp**, gümüş eyer takımlarıyla birlikte eyerleyen beyaz aygırlı at sürüsüne **bakıp**, dizginini sertçe **silkince** saçaklı mercan devenin burnuna küçük çubuk **takılıp**, devenin dört bacağından başkası görünmeyecek şekilde süslü örtüsünü **yayarak** yükün üstüne kilim **serip** onun üzerine turna tüyleriyle süslediği büyük kara deveyi **getirip**, Tülkübeğin hanımı Kümüş uzun göçün en önünden gidiyor.”

Bu cümlenin metne bağlı kalarak düzgün ve kurallı bir şekilde aktarılması için cümlenin parçalanması gerekir.

“Tülkübeğin hanımı Kümüş, kocaman sarındığı sarığına işlemeli beyaz ipek dantel çekmiş, dantelin sol tarafından türlü ipek iplikten yapılmış püsküller sallanırken dantelin sağına takılmış baykuş tüyleri nazlı nazlı savruluyordu. Altın kaplamalı üzeninin üzerini örten siyah kumaşlı kaftanın iki yana yayılmış eteği ile yeşil Çin ipeğinden gömleğini üzengiye yaymış bir şekilde gümüş koşum takımıyla eyerlediği beyaz aygırlı ylık sürüsüne bakıyordu. Dizginini sertçe silktikten sonra saçaklı mercan devenin burnuna küçük çubuk takıp, devenin dört ayağından başka bir şey görünmeyecek şekilde süslü örtüsünü yayarak yükün üstüne kilim sermişti. Turna tüyleriyle süslediği büyük kara deveyle birlikte uzun göçün en önünden gidiyordu.”

Verilen örneklerde görüldüğü üzere Kırgız Türkçesiyle yazılmış düzyazı örneklerinde anlatımı zenginleştiren uzun, sanatsal ifadelerin aktarımı büyük sorun teşkil etmektedir. Paragraf şeklindeki cümle yapıları aktarımı zorlaştırmakta ve anlatımı güçleştirmektedir.

2.3. İmla

Sovyetler Birliği dil planlama sürecinden bu yana Kırgız imlasında hâlâ Rus imla kurallarının devam ettiği görülmektedir. Edebî metinlerin hatalı aktarılmaması için aktarımı yapılmış olan lehçenin imla kurallarına dikkat edilmesi gereklidir. Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasında imla farklılıkları vardır.

Kırgız Türkçesinde özel isimlere gelen iyelik, durum ekleri ve kısaltmalardan sonra kullanılan ekler bitişik yazılırken Türkiye Türkçesinde özel isimlere getirilen iyelik, durum, bildirme ekleri ve kısaltmalardan sonra kullanılan ekler kesme işaretiyle ayrılır.

Koñşum Yakopko cardam etip tigil algn suuda, al eköobüz keçke balık karmaşıp üygö ayabay çarçap kelgemin (Sıdıkbekov, 2010, s. 5).

“Komşum **Yakup’la** akşama kadar nehir kıyısında balık tuttuğumuz için eve bir hayli yorgun dönmüştüm.”

Anın sözünö cazılğan ırlardı ırdap cürgön artistterdin aldı SSSRdin, arı Kırgız SSRinin El artistteri boluştu (Usubaliev, 2012, s. 74).

“Onun sözleri üzerine yazılmış şarkıları söyleyen sanatçıların kimisi **SSCB’nin** kimisi de **Kırgız SSC’nin** Halk sanatçıları oldular.”

Kırgız imlasında kurum, kuruluş adlarının sadece ilk harfi büyük geri kalan küçük, unvan adları, millet ve boy adları, deniz, göl, dağ vb. adlar, kitap, dergi, gazete adları küçük harfle yazılırken Türkiye Türkçesinde büyük harfle yazılmaktadır.

– *Atñız kim? dep, Kanbek kiyinki çaldan suradı.*

– *Coloy mergençi degen men bolom! dep, çal cönököy gana coop berdi* (Cantöşev, 1990, s. 356).

“Kanbek diğer ihtiyara:

– Adınız ne? diye sordu. İhtiyar:

– **Avcı** Coloy’um ben, diyerek basit bir cevap verdi.”

Üyröndü tilin kırgızdın,

Ünü biyik bul kızdın.

Tañşıp turat bulbulday,

Atın bilet cıldızdın.

Öğrendi dilini **Kırgız’ın,**

Ses tonu yüksek bu kızdın.

Ahenkle ötüyor bülbül gibi,

Adını biliyor yıldızın.

Temirkul Ümötaliyev, *Arık Kız* (Karslı, 2019, s. 181)

Nura suusunun batış öyüzündögü biyik too kändü çaşırap...
(Cantöşev, 1990, s. 34)

“Nura **Nehri’nin** batı kıyısının karşısındaki heybetli dağ güneşi gizlerken...”

Kırgız Türkçesinde basit soru eki olarak adlandırılan ve tonlu/tonsuz varyantları bulunan –BI/BU soru eki birlikte kullanıldığı sözcükle birleşik yazılır. Türkiye Türkçesinde bu ekin karşılığı olan –mI/–mU soru eki ayrı yazılır.

Çııımdı aıtsambı, aıtpasambı dep çoçugan elem (Sıdıkbekov, 2010, s. 9).

“Gerçeđi söylesem mi, söylemesem mi diye korkmuştum.”

Yer, millet, dinî mensubiyet adlarının yazılmasındaki birçok farklılıklar da çeviride dikkate alınması gereken hususlardan biridir. Örneğin ülke adı olarak Almanya Kırgız Türkçesinde *Germaniya* olarak adlandırılırken ırk olarak Alman adı ise *nemets* şeklinde ifade edilir (Cumakunova, 2009, s. 250).

Edebi metinlerin yazımında vazgeçilmez bir unsur olan imlanın doğru kullanımı lehçeler arası aktarımda sorun teşkil etmektedir. Bu nedenle kaynak lehçeden hedef alınan lehçenin imlası doğrultusunda aktarım gerçekleştirir. Başka bir deyişle Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine yapılan aktarımlarda Türkiye Türkçesi imla kılavuzu temel alınarak aktarım yapılmalıdır.

2.4. Noktalama İşaretlerinin Kullanımındaki Sorunlar

Edebi eserlerde noktalama işaretlerinin kullanımı büyük öneme sahiptir. Noktalama işaretleri yazarın ya da şairin okuyucuya iletmek istediği düşüncüyü doğru bir şekilde aktarılmasını sağlar. Kırgız Türkçesinde kullanılan noktalama işaretleri Türkiye Türkçesine göre farklılık göstermektedir.

Kırgız Türkçesinde ikilemeler ve yer isimlerinin arasına kısa çizgi konulurken Türkiye Türkçesinde böyle bir kullanım mevcut değildir. Temirkul Ümötaliyev’in *Tabılbayt Go* “Bulunmaz Ki” şiirinde birbiriyle zıt sözcüklerle oluşan ikileme *kün* “gün” ve *tün* “gece” ifadelerinin arasında kısa çizgi bulunmaktadır. Rus imlasında var olan bu özellik Türk lehçelerinin çoğunda görülmektedir.

Aravanda kün-tün attan tüşpödük,

Kolhoz kurup, birge kızmat iştedik.

Uyku kayda, üydö bir az oturup,

Kur degende çay kaynatıp içpedik.

Aravan'da **gün gece** attan inmedik,

Kolhoz kurup beraber çalıştık.

Uyku nerede, evde biraz dinlenip

Hiç olmazsa çay dahi içmedik.

(Karlı, 2019, s. 186)

...çığış taraptağı **Uluu-Çattın toosunun kırınan ay çıga kelip...**
(Cantöşev, 1990, s. 41)

“.. doğudaki **Uluu Çat Dağı'nın** yamacından ay yükselirken...”

Kırgız Türkçesinde paragraf içinde yer alan konuşmalarda veya konuşma çizgisinden sonraki diyalog dışı cümlelerin sonunda ya da nadir de olsa virgülün ardından ve ara sözlerde kısa çizgi kullanılır. Türkiye Türkçesinde ise ara sözler ve diyalog bittikten sonra devamında gelen cümleyi konuşmadan ayırmak için virgül kullanılır. Ayrıca Kırgız Türkçesinde tanım cümlelerinde tanımı yapılacak ifadeyi normal cümleden ayırmak için yine kısa çizgi eklenir. Türkiye Türkçesinde ara sözle verilen bu durum virgülle ayrılır.

Yakoptun bul aytkanına tüşünö albay: -Men kırgız dep ayabayt. A seni emnege ayabayt? – dep suradım (Sıdkbekov, 2010, s. 8).

Yakup'un bu söylediğini anlamadım: “Ben Kırgız'ım diye acımıyor. Ya sana neden acımıyor?”, diye sordum.

Noktalama işaretleri cümleyi güçlendirmek ve anlam karışıklığını önlemek amacıyla kullanılır. Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarım yapılırken farklı noktalama işaretlerine rastlanılır. Aktarıcının kafasını karıştıran bu durumun çözümü ancak hedef lehçenin imla kuralları esas alınarak hareket edildiği takdirde kolaylaşacaktır.

2.5. Şiirde Kafiye, Ses ve Anlam Özelliklerinin Korunması Sorunu

Düzyazıya nazaran bir şiirin aktarımı ölçü, kafiye, kafiye şeması, redif ve ses ahengini düzenlemek açısından daha zordur. Aktarılan lehçedeki şiirin son hecesindeki ses ile hedef alınan lehçedeki sesin hece sayısı tutturulamazsa ahengin sağlanmasında sorun teşkil etmektedir.

(a)Atılıp koñtorulup çıımı cerden, 11

(a) **Küç taşıp bargan sayın kara kerdin. 11**

(a) Birikme ekindikte baş kötörböy, 11

(b) Kamı üçün keleşekte emgekçi eldin. 13

Kazılarak ters yüz edilir toprak, 11

Gücü taşar gitgide kara yağız atın. 13

Hep birlikte özenle çalışarak, 11

İhtiyacı için gelecekte emekçi halkın. 15

(Karshı, 2019, s. 159)

Mani tipi kafiye şemasıyla yazılmış olan Alıkul Osmonov'un *Emgek Kızı* "Emek Kızı" adlı şiirinin ikinci dizesinin aktarımında 11'li hece ölçüsünde azalma, dördüncü dizede ise 13'lü hece ölçüsünde artış olmuştur. Hece ölçüsünde azalma yaşanmasının temel sebebi Kırgız Türkçesinde hem *kara* hem de *ker* sözcüğünün "koyu yağız at" anlamına gelmesinden kaynaklıdır. Dördüncü dizede hece ölçüsünde artış yaşanmasının sebebi semantik açıdan "keder, gam" anlamlarına gelen *kam* sözcüğünün şiirde ihtiyaca yönelik bir endişeyi yansıtmışındandır. Sözcüğün şiire yönelik anlamını verebilmek için bulunduğu dizede hece sayısında artış yaşanmıştır. Aktarım sonrasında kafiye sistemi tamamen bozulmuştur.

(a) Bugün seni süyörmün, 7

(a) Kubanarım, külörmün. 7

(a) Erteñdeki küni küyörmün, 9

(a) Uu cutarım, ölörmün. 7

Bugün seni severim,

Sevinirim, gülerim. 7

Ama yarın yanarım,7

Ağu içerim, ölüürüm.8

(Karshı, 2019, s. 196-197)

Kasım Tinıstanov'un *Irdaba Suluu, Kıynaba* "Şarkı Söyleme Güzel Eziyet Etme" şiirinden verilen örnek dördlükte 4+3=7 hece ölçülü şiirin üçüncü dizede ölçünün bozulduğu görülür. Aktarımda ise dördüncü dizede ölçüde sapma vardır. *Erteñ* Türkiye Türkçesinde "yarın" anlamına gelmektedir. "Yarın gün" şeklinde bir ifade Türkiye Türkçesinde olmadığı için Kırgız Türkçesinde hece sayısında artış

olurken aktarımda hece sayısında azalma görülmüştür. “Ağu” anlamına gelen *uu* sözcüğü Kırgız Türkçesinde tek heceden oluşurken Türkiye Türkçesinde iki heceli bir anlama tekabül ettiğinden hece sayısının artmasına yol açmıştır. Aktarımda redif ve yarım kafiye uyumu sağlanmıştır.

Şiir aktarımında müzikaliteyi vermek her zaman daha zordur. Bu zorluğu oluşturan şiir aktarımın en temel problemlerinden kafiye ölçüsü, kafiye uyumu, ses denkliklerini yakalamaktır.

2.6. Tasvir Fiillerinin Aktarılması

Kırgız Türkçesinde oluş ve kılışı tüm özellikleriyle açıklayabilmek için tasvir eylemleri kullanılır. Tasvir fiilleri, –A/-O; -y, -İp zarf-fiil ekleriyle çekimlenen ana fiiller üzerine getirilerek kullanılır ve ilgili fiili farklı yönlerden etkiler. Kırgız Türkçesinde *al-*, *ver-*, *bil-*, *cat-*, *cet-*, *var-*, *kal-*, *ket-*, *koy-*, *oltur*, *otur-*, *sal-*, *tur-*, *tüş-*, *bar-*, *kör-* vb. tasvir fiilleri bulunmaktadır. Tasvir fiilleri cümlede sadece ana fiili oluşturmakla kalmaz aynı zamanda birden çok eylemin yan yana gelmesiyle de tasvir fiili görevi görmektedir.

Al üygö daroo kirbey, bir işten şek algansıp, eşiktin kaçığman şikaalap tura kaldı (Cantöşev, 1990, s.162).

Hatalı: “O hemen eve girmede, bir şeyden şüphelenmiş gibi kapının kenarından gizlice bakıp durup kaldı.”

Doğru: “Hemen eve girmede, bir şeyden şüphelenmiş gibi ayağa fırlayıp kapı aralığından gizlice baktı.”

Cümlede ana fiil olan *tur-* fiili genel olarak “ayağa kalkmak” anlamında kullanılır. Bunun yanında kullanılan *kal-* fiili tasvir fiilidir. Örnekteki gibi *kal-* tasvir fiili –A zarf-fiil ekiyle birlikte yer alırsa ana fiilin bir anda olup bittiğini bildirir. Zarf-fiile bağlı olarak *kal-* fiilinin verdiği anlamlar değişebilmektedir.

Biz da oşolor menen birge köçsökpü dep oylop, unaa bolbogonduktan köçpöy kalganbiz (Sıdıkbekov, 2010, s. 8).

Hatalı: “Biz de onlarla birlikte göçsek mi diye düşünürken yük hayvanları olmadığından gidemeden kaldık.”

Doğru: “Biz de onlarla birlikte göç etmeyi düşündük fakat yük hayvanlarımız olmadığından gidemedik.”

Cümlede “göçüp gitmek” anlamında kullanılan *köç-* fiili ana fiili gösterirken *kal-* tasvir fiili ana fiilin irade dışında gelişen bir takım nedenlerden dolayı hiç gerçekleşmediğini belirtmek için

kullanılmıştır. Cümlede ikisi birlikte ana fiil görevinde kullanıldığında anlatım bozukluğuna yol açmaktadır.

2.7. Atasözleri ve Deyimlerin Aktarılması

Sözlü kültürün ayrılmaz bir parçası olan atasözleri ve deyimler nesilden nesle aktararak günümüze kadar gelmiştir. Ortak sözlü mirasın etkisiyle akraba diller arasında benzer ve farklı ifadelerle oluşturulmuş atasözleri ve deyimler bulunmaktadır. Kırgız Türkçesinde muhteva açısından Türkiye Türkçesine benzer atasözleri ve deyimler bulunduğu gibi birbirinden farklı anlamlar içeren atasözleri ve deyimler de vardır. Benzer özellikler taşıyan atasözleri ve deyimlerin içinde ortak olan sözcükler birbirinin yerini karşılayamadığından Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine birebir aktarımın tam olarak yapılamaması sorun teşkil etmektedir. Sözcük terkiplerinin aktarımında hem şekil hem de semantik yönden sabit yapıya sahip deyim ve atasözlerinin başka bir dile ya da lehçede anlam kaybına uğratılmadan aktarılması gerekir. Türkiye Türkçesinde olmayan atasözleri ve deyimlerin aktarımında ise anlamsal açıdan uygun sözcüklerin kullanımı son derece önemlidir.

Edebi metinlerin vazgeçilmez ve metni zenginleştiren bir unsur olarak atasözü ve deyimlerin aktarılmasında hedef lehçede korunması lehçelerin birbirine yakınlaştıran, lehçeyi kavramayı sağlayan öğretici bir metot olarak görülebilir (Ercilasun, 2011, s. 89).

Aç kadrın tok bilbeyt atasözü Türkiye Türkçesinde “Tok açın hâlimden anlamaz” şeklinde kullanılmaktadır. Yazılışları farklı bu atasözü anlamsal açıdan aynıdır. Doğru bir aktarımın yapılabilmesi için bazı sözcüklerin yerlerini değiştirip bazı sözcüklerin ise iyi analiz edilmesi gerekir.

Aç kadrın tok bilbeyt.

“Aç kadrini tok bilmez.”

“Tok açın hâlimden anlamaz” (Çelik Şavk, 2018, s. 3).

Başı katuu “kafa yormak” deyimini ayrı olarak değerlendirdiğimizde *baş* “baş, kafa”, *katuu* ise “sert” anlamına gelmektedir. Bu iki sözcük yan yana geldiğinde deyim oluşturduğu gibi anlamı değişmektedir. Bu ve buna benzer deyimlerin cümle içerisinde yanlış aktarılması cümleyi anlaşılabilirliğe sürükler.

Çaş uluk emes, acal-uluk (Cantöşev, 1990, s. 70) atasözü Kırgız Türkçesinde “yaş, genç ve ıslak” anlamlarına gelen *çaş* sözcüğünün yanlış aktarımı atasözünün farklı anlama gelmesine neden olur. Edebi

dilde atasözünü doğru bir şekilde aktarabilmek için sözcükler arasındaki ilişkiyi iyi kavramak gerekir.

Hatalı: Genç ulu değil, ecel ulu.

Doğru: Yaş yüce değil, ecel yüce.

Kırgız Türkçesinde *baş* “baş, kafa”, *tart-* fiili ise “çekmek” anlamındadır. “Vazgeçmek, boyun eğmek” anlamlarına gelen *baş tart-* deyiminde sözcüklerin tek başına ifade ettiği anlam cümlelerin yanlış aktarımına yol açar. Bu doğrultuda deyimlerin iyi kavranmasıyla daha doğru bir aktarım yapılabilir.

Altınkökül Rauşan Aznahundun ayaly bolup cürüüdön baş tartat, oşonduktan Aznahundu öltürüp kaçıp çıgat. (Cantöşev, 1990, s. 114).

Hatalı: “...Altınkökül Rauşan, Aznahun’un eşi olmaktan **baş çekti**, bu yüzden Aznahun’u öldürüp kaçtı”

Doğru: “...Altınkökül Rauşan, Aznahun’un eşi olmaktan **vazgeçti**, bu yüzden Aznahun’u öldürüp kaçtı”

Edebî metinleri anlamsal açıdan zenginleştiren atasözleri ve deyimlerin aktarımı başlıca sorunlardan birini oluşturmaktadır. Aynı kültürün parçası olan iki lehçede benzer atasözleri ve deyimler olduğu gibi birbirinden farklı anlama gelen atasöz ve deyimlerde vardır. Atasöz ve deyim içinde geçen sözcükler doğru analiz edilmediği takdirde cümlede başka anlamlara yol açar ve okuru anlaşmazlığa iter. Bu gibi sorunları ortadan kaldırmak için yeterli düzeyde o lehçenin gramerine hâkim olmanın yanında atasöz ve deyimler anlamında sözlük çalışmalarının yapılması sorunu çözmeye yardımcı olabilir.

2.8. Yansımali Sözcüklerin Aktarılması

Tabiat taklidi olan yansıma sözcükler evrendeki canlı ya da cansız varlıkların çıkardığı seslerdir. Bu sesler dilden dile lehçeden lehçeye farklı şekilde ifade edilir. Örneğin: horoz Almanya’da *kikeriki*, Fransa’da *cocorico*, İngiltere’de *cock-a-doodle-do*, Türkiye’de ise *ü-ürü-üüü* şeklinde öter. Sesin dinleyende oluşturduğu düşünce ve kavramın etkisiyle dilden dile farklı şekilde telaffuz edilir (Porzig, 1995, s. 17). Kırgız Türkçesinde *tuurandı sözdör* adı verilen taklidi ya da yansımali sözcüklerin cümlede isim, sıfat, zarf, edat veya fiil görevinde kullanılabilir (Baytok, 2014, s. 108-109).

...kara kazandağı etti **barkıldatıp kaynatıp catat** (Cantöşev, 1990, s. 107).

“...kara kazandaki eti **fokur fokur** kaynattı.”

Barkıldat- fiili Kırgız Türkçesi sözlüğünde “bağırmaq” anlamında kullanılmıştır. Yansıma ses olan bu sözcük etin kaynaması anlamında Türkiye Türkçesine “fokur fokur” olarak aktarılır.

...*arsıldagan it ünü, “poş poştogon” arabakeçterdin kıyırığı ugulbayt* (Cantöşev, 1990, s. 434).

“...*havlayan* köpek sesi, deh dehleyen atlı arabaların bağirtısı duyulmuyordu.”

“gümbürdemek” anlamına gelen *arsılda-* fiili Türkiye Türkçesine aktarımda “gümbürdeyen köpek sesi” şeklinde ifade etmek aktarımda söylenilmek istenen düşüncüyü net bir şekilde telaffuz edemez. Bu doğrultuda “havlayan” şeklindeki ifade anlatımın daha net gösterilmesini sağlar.

Canlı ve cansız varlıkların tabii olarak çıkardıkları yansıma sesler Kırgız Türkçesinde edebî eserlerde sıklıkla kullanılır. Yansıma seslerin hedef lehçede tam olarak ifade edilmemesi düşünce ve kavramın yanlış aksettirilmesine yol açar. Bu sorunun çözülebilmesi için her iki lehçede de tabiat taklidi seslere hâkim olmak gereklidir.

SONUÇ

Türk dilinin Kıpçak grubunda yer alan Kırgız Türkçesi Türkiye Türkçesine en uzak lehçelerdendir. Gerek tarihî seyirde gerek sosyal etkenler sonucu gerçekleşen temasla dilde değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler lehçeler arasında bazı zamanlarda anlaşılmayı zorlaştıran etkenleri ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda aktarımda çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Her ne kadar aktarımı yapan kişinin bilgi ve kültür birikimine göre değişen aktarım sorunları genel anlamda; yalancı eşdeğerlik, uzun sanatsal cümlelerin aktarımı, imla, noktalama işaretlerinin kullanımında sorunlar, şiirde ölçü, kafiye ve anlam özelliklerinin korunması, atasözleri ve deyimlerin aktarılması, yansıma sözcüklerinin ve yardımcı eylemlerin kullanım sorunu olarak belirlenmiştir.

Kırgız Türkçesinde noktalama işaretlerinin kullanımı ve imla değişkenlik gösterir. Aktarımı yapılan metnin doğru ifade edilebilmesi için imla kurallarının ve noktalama işaretlerinin yerinde kullanımı büyük önem teşkil eder. Bu sorunun önüne geçebilmek için hedef lehçenin kuralları dikkate alınarak aktarım yapılmalıdır.

Kırgız edebî metinlerinde genel olarak uzun, sanatsal cümlelerin kullanımı oldukça fazladır. Paragraf şeklindeki cümle yapıları aktarımı zorlaştırmakta ve anlatımı bozmaktadır. Kaynak metinde

zarf-fiil ve sıfat-fiil ekseninde oluşan cümlelerin parçalanmasıyla daha doğru bir anlatım yakalanabilir.

Kırgız Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarımda tasvir fiilleri büyük sorun teşkil etmektedir. Ana fiil dışında birden çok tasvir eyleminin birbiri ardınca gelmesi aktarımı zorlaştırmaktadır. Edebî metinlerde ana fiille birlikte tasvir fiillerinin aktarımı anlatım bozukluğuna yol açar. Bu yüzden aktarımı yapacak kişinin cümlede ana fiili yan cümleden ayırmayı, yan cümlelerin kattığı nüansların özelliklerini iyi kavramayı ve anlamı tam verilebilmesi için hedef lehçede farklı üsluplarla başarması mühimdir.

Sözlü kültürün bir parçası olan atasözü ve deyimlerin aktarılması meselesinde birbirine yakın sözcüklerin kullanılması benzerlik olmasına karşın edebî dilde Kırgız Türkçesine ait farklı atasözü ve deyimlerin birebir aktarılması sorun teşkil etmektedir. Deyimler ve atasözlerinin semantik bütünlüğünün bozulmaması için hedef lehçedeki aktarımının iyi analiz edilip çözümlenmesi gerekmektedir.

Edebî metin aktarımlarıyla ortak edebî kültürün mirasçısı olan bu iki lehçe arasında yakınlığı arttırmak son derece önemlidir. Bu nedenle sorunları en aza indirmek için aktarımların daha dikkatli yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akmataliyev A. vd. (Ed.). (2015). *Kırgız tilinin tüşündürmө sözdüğü* (2 cilt). Bişkek: Avrasya Basım.
- Aktaş, Ş. (1991). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Baytok, A. (2014). Kırgız Türkçesinde yansımalı sözcükler ve lehçeler arası aktarmada önemi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. 11 (3), 106-145. doi: 10.1501/MTAD.11.2014.3.34.
- Cantöşev, K. (1990). *Kanibek I*. Frunze: Adabiyat Basması.
- Cumakunova, G. (2005). *Türkçe-Kırgızca sözlük*. Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- Cumakunova, G. (2009). *Türk leksikografyasının tarihine*. Bişkek: İlim Basması.
- Çelik Şavk, Ü. (2018). *Kırgız atasözleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat eğitimi'nde "edebî metin'in yeri ve anlamı". *Millî Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 169, 75-84.
- Çetişli, İ. (2009). *Metin tahlillerine giriş/2*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dıykanbayeva, M. (2017). Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasındaki yalancı eşdeğerler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 6 (4), 2256-2271.
- Ercilasun, A. B. (2011). Lehçeler arası aktarma. *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler* (83-91). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kara, M. (2009). Lehçeler arası aktarmalarda temel sorunlar. *Turkish Studies*. 4 (4), 1056-1082.
- Karslı, E. (2019). *1917-1945 yılları arasında modern Kırgız şiirinde kadın teması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Osmonova C. vd. (Ed.) (2015). *Kırgız tilinin frazeolojialık sözdüğü*. Bişkek: İmak Ofset.
- Musaoglu, M. (2003). Türkçede çeviri ve aktarma. *Bilig*. 24, 1-22.
- Porzig, W. (1995). *Dil denen mucize I* (V. Ülkü, Çev.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Resulov, A. (1995). Akraba diller ve "yalancı eş değerler" sorunu. *Türk Dili*. 524, 916-924.
- Sıdıkbekov, T. (2010). Ak padişanın işi. *Cañı Ala-Too Jurnal*. 8, 3-38.
- Türkçe sözlük*. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, M. (2012). *Roman sanatı romanın unsurları 1*. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Usubaliyev, B. (2012). Terekter ve komuzdun üç kılı. *Cañı Ala-Too Jurnal*. 5, 70-77.
- Uğurlu, M. (2007). Lehçe içi aktarmada yalancı eş değerlik. 38. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Yudahin, K. K. (2011). *Kırgız sözlüğü* (A.Taymas, Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.